



ÚRAD VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY



Trnavská cesta 52
P.O.BOX 45
826 45 Bratislava

Bratislava, 28. 4. 2023

Európsky imunizačný týždeň 2023: Zvážte odporúčané očkovanie proti invazívnym meningokokovým ochoreniam, vírusovej hepatitíde alebo kliešťovej encefalitíde

Počas Európskeho imunizačného týždňa 2023 sme sa [okrem povinného očkovania detí](#) rozhodli upriamiť pozornosť aj na tri druhy odporúčaných (dobrovoľných) očkovaní. Očkovanie proti uvedeným ochoreniam má svoje opodstatnenie vzhľadom na aktuálny trend vo výskyte týchto ochorení, resp. možný závažný priebeh ochorenia:

1. Očkovanie proti invazívnym meningokokovým ochoreniam

V prípade meningokokových ochorení nie je až tak problematický počet ochorení (v ostatných rokoch 25 - 45 prípadov), ako sú podstatné dôsledky infekcie. Úmrtia na meningokokové ochorenia totiž majú podľa evidovaných dát vzrastajúci trend hlavne počas rokov 2015-2022, pričom v roku 2022 smrtnosť presiahla 40 %.

2. Očkovanie proti vírusovej hepatitíde typu A

Očkovanie je dôležité vzhľadom na lokálne epidémie "žltacky" typu A (takéto epidémie sa cyklicky opakujú cca každých 4-5 rokov). Význam očkovania narástol aj vzhľadom na záujem o cestovanie do exotických destinácií so zníženým hygienickým štandardom.

3. Očkovanie proti kliešťovej encefalitíde

V roku 2022 bol zaznamenaný najvyšší výskyt prípadov kliešťovej encefalitídy na Slovensku za posledných 60 rokov. Kliešte, ktoré môžu vírus kliešťovej encefalitídy prenášať, sú vplyvom klimatických zmien počas roka aktívne dlhšie, na rozsiahlejšom území a vo vyššej nadmorskej výške, než v minulosti.

Naším cieľom nie je vyľakať vás, ale vysvetliť objektívne dôvody, pre ktoré sa oplatí podstúpiť odporúčané očkovania. Robíme to preto, lebo ľudia majú prirodzenú tendenciu sústrediť sa na prípadné vedľajšie účinky vakcín, avšak zabúdajú na vážne následky rozhodnutia nepodať odporúčanú vakcínu.

Ak chcete o očkovaní vedieť viac, alebo máte pochybnosti, obráťte sa na poradne očkovania zriadené na všetkých 36 [regionálnych úradoch verejného zdravotníctva](#). Odborní pracovníci z oblasti

epidemiológii vám radi poskytnú osobné bezplatné konzultácie. Význam očkovania, ako aj riziko, ktoré hrozí dieťaťu v prípade, že nebude očkované, vám vysvetlí aj očkujúci lekár.

(Odporúčané očkovanie nemusí byť plne hrazené z verejného zdravotného poistenia, vakcíny môžu byť s doplatkom, respektíve ich hradí rodič dieťaťa či samotný záujemca o očkovanie. Presné informácie o úhrade konkrétnej očkovacej látky si overte u svojej zdravotnej poisťovne.)

Invazívne meningokokové ochorenia

Vysvetľuje RNDr. Anna Kružlíková (vedúca Národného referenčného centra pre meningokoky ÚVZ SR):

Prečo má význam dať sa zaočkovať proti invazívnym meningokokovým ochoreniam?

Meningokokové infekcie spôsobuje baktéria *Neisseria meningitidis*. Meningokok bežne osídľuje sliznicu horných dýchacích ciest v rámci mikrobiálnej flóry. Odhaduje sa, že každý desiaty až dvadsiaty dospelý človek je bezpríznakový nosič meningokoka, pričom drvivá väčšina o jeho prítomnosti v nosohltane ani netuší, keďže u nich nemusia vzniknúť žiadne zdravotné problémy. To však neplatí, ak sa začne rozvíjať smrteľné invazívne meningokokové ochorenie. Invazívne ochorenie (meningitída, sepsa či ich kombinácia) sú životunebezpečné a môžu mať vážne trvalé následky bez ohľadu na vek.

Prepuknuté ochorenie má prevažne prudký a ťažký klinický priebeh a v našich podmienkach zhruba každý desiaty prípad chorých končí smrťou aj napriek intenzívnej zdravotnej starostlivosti. Baktéria totiž môže spôsobiť hnisavý zápal mozgových blán, otravu krvi, zápal pľúc, krvácanie do nadobličiek a do ďalších orgánov, ktoré postupne prestávajú fungovať, a tento stav je už nezvratný. Pri perakútnom rozvoji septického šoku môže chorý zomrieť do 12-24 hodín od vzniku prvých príznakov. Po prekonaní ochorenia má približne 20 - 30 % ľudí trvalé následky. Závažné sú hluchota, slepota, postihnutie srdca, amputácie prstov alebo celých končatín, neurologické zmeny – epileptické stavy, obrna tvárových nervov, psychomotorická retardácia a iné.

Z nosiča sa meningokok prenáša na druhú osobu pri kašľaní, kýchaní, bozkávaní alebo pri dlhodobejšom rozprávaní v tesnej blízkosti vnímavého človeka, prípadne používaním spoločných predmetov ako napr. fľaše na vodu. V závislosti od citlivosti, imunity a celkového stavu príjemcu sa u neho môže, ale aj nemusí vyvinúť meningokokové ochorenie, alebo sa človek môže, ale aj nemusí stať ďalším nosičom. Zdrojom nákazy môžu byť aj choré osoby, preto je potrebné v ich blízkosti zvýšiť opatrnosť.

Pre koho má očkovanie proti ochoreniu najväčší význam?

Invazívne meningokokové ochorenia ohrozujú najviac deti do štyroch rokov, zvlášť dojčatá s nezrelým imunitným systémom. Okrem nich patria k rizikovým skupinám adolescenti a mladí dospelí, ľudia nad 65 rokov, zvýšené riziko majú i ľudia s vrodenými a získanými poruchami imunity alebo tí, ktorí sa liečia preparátmi na potlačanie imunity.

Praktické informácie o očkovaní proti invazívnym meningokokovým ochoreniam

Pred invazívnymi meningokokovými ochoreniami je najvhodnejšou a najefektívnejšou ochranou očkovanie.

- Na Slovensku sú dostupné vakcíny, ktoré dokážu zabrániť vzniku vážnych smrteľných ochorení vyvolaných významnými séroskupinami meningokokov (ABCYW).
- Proti niektorým séroskupinám (ACYW) vyvolávajúcej ochorenie je možné dať dieťa zaočkovať už od 6. týždňa života a proti iným (B) od 2. mesiaca života - ide o vhodnú ochranu

v čase, keď budete chcieť dieťa predstaviť aj širšej rodine a známym. Má význam, aby dieťa bolo postupne chránené proti všetkým piatim séro skupinám - kombinované očkovanie totiž vedie k univerzálnej, dlhodobej a efektívnej ochrane.

- Rovnako je výhodné chrániť sa pri cestovaní do krajín, kde je výskyt meningokokov oveľa vyšší ako na Slovensku (ide napríklad o štáty subsaharskej Afriky - od Guinejského zálivu až po Etiópiu a Somálsko, prípadne Arabský polostrov). O výbere vakcíny je vhodné poradiť sa s ošetrovateľom.
- Niektoré zdravotné poisťovne v súčasnosti ponúkajú príspevok na odporúčané očkovanie proti invazívnym meningokokovým ochoreniam - dostupnosť a konkrétne podmienky získania príspevku si overte u svojej poisťovne.

Vírusová hepatitída typu A (žltáčka typu A)

Vysvetľuje PhDr. Mgr. Adriana Mečochová (vedúca Sekcie epidemiológie a pripravenosti na pandémie ÚVZ SR):

Prečo má význam dať sa zaočkovať proti žltáčke typu A?

Vírusová hepatitída typu A (VHA), je prenosné ochorenie, ktorého pôvodcom je vírus hepatitídy A. U človeka spôsobuje vírusový zápal pečene.

Vírus hepatitídy A sa najčastejšie prenáša priamym kontaktom t. j. nečistými rukami, obyčajne pri nedodržiavaní zásad osobnej hygieny (zvlášť pri nedostatočnom umývaní rúk po toalete a pred jedlom), pri tesnom kontakte, hlavne v rodinách a v detských kolektívoch, alebo nepriamo kontaminovanou vodou a potravinami.

Tento vírus je značne odolný proti vplyvom vonkajšieho prostredia (nepoškodí ho napríklad ani kyslosť žalúdočnej šťavy). Obzvlášť v čase lokálneho výskytu prípadov žltáčky typu A je preto vhodné nepodceňovať riziko nákazy prostredníctvom kontaminovaných povrchov vo verejných priestoroch (priestory čakární či úradov, zábradlia, hromadná doprava, tlačidlá na výtťahoch, nákupné košíky či iné spoločne využívané predmety a zariadenia).

Choroba začína príznakmi pripomínajúcimi chrípku a gastrointestinálnymi príznakmi spojenými s bolesťou brucha, kĺbov, celkovou nevoľnosťou, zvýšenou teplotou, prítomný býva i tmavý moč. O niekoľko dní sa u chorého môže objaviť žltáčka, pričom žlté sfarbenie pokožky a slizníc sa častejšie pozoruje u adolescentov a dospelých, než v prípade detí.

Prameňom pôvodcu nákazy je infikovaný človek v infekčnom štádiu ochorenia, kontaminovaná voda a potraviny. Inkubačný čas ochorenia (čas od vniknutia vírusu do organizmu až po prejavenie sa prvých príznakov) je 15 – 50 dní.

Očkovanie je účinným prostriedkom pred vznikom ochorenia. Ďalšou účinnou prevenciou je dôkladná hygiena rúk, vysoký hygienický štandard bývania, hromadné zásobovanie obyvateľstva zdravotne bezpečnou pitnou vodou z kontrolovaných vodovodov či zabezpečenie kanalizácie.

Pre koho má očkovanie proti žltacke typu A najväčší význam?

Očkovanie proti žltacke typu A je odporúčané vzhľadom na riziko ochorenia konkrétneho jednotlivca.

Očkovanie proti žltacke typu A sa odporúča osobám:

- pred plánovanou cestou do krajín s nízkou sociálno-ekonomickou a hygienickou úrovňou a vysokou cirkuláciou vírusu v populácii,
- deťom vo veku dvoch rokov žijúcim v miestach s nízkym sociálno-hygienickým štandardom,
- osobám dispenzarizovaným pre chronické ochorenie pečene,
- osobám s hemofiliou a inými poruchami zrážanlivosti krvi,
- zamestnancom v potravinárstve a pod.

Pre vybrané profesie je očkovanie proti žltacke typu A povinné.

Praktické informácie o očkovaní proti žltacke typu A

- Po podaní očkovacej látky nastupuje ochrana o 2-3 týždne. Druhá dávka sa podáva za 6 – 12 mesiacov po prvej dávke.
- Očkovanie je bezpečné, len zriedkavo je sprevádzané malými lokálnymi a celkovými reakciami, ako sú prechodná bolestivosť v mieste vpichu, začervenanie, vyrážka, mierne zvýšená teplota, vzácné únava a pocit na zvracanie.
- Očkovanie je možné aj postexpozične (čiže po tom, čo bol človek vystavený vírusu žltacky typu A), stále je však potrebné dodržať nariadenú karanténu.
- Zdravotné poisťovne v súčasnosti ponúkajú príspevok na odporúčané očkovanie proti žltacke typu A (prípadne na kombinovanú vakcínu proti žltacke typu A a B) - dostupnosť a konkrétne podmienky získania príspevku si overte u svojej poisťovne.

Kliešťová encefalitída

Vysvetľuje MUDr. Jana Kerlik, PhD. (Odbor epidemiológie RÚVZ v Banskej Bystrici):

Prečo má význam dať sa zaočkovať proti kliešťovej encefalitíde?

Encefalitída môže byť zapríčinená rôznymi mikroorganizmami, najčastejšie ide o vírusy. Jedným z vírusov, ktorý infikuje mozgové tkanivo, je vírus kliešťovej encefalitídy (KE).

Kliešťová encefalitída je akútne infekčné vírusové ochorenie, ktoré postihuje centrálnu nervovú sústavu. K nákaze u človeka dochádza 2 až 3 týždne po zaklieštení infikovaného kliešťa alebo po konzumácii nepasterizovaného mlieka alebo mliečnych výrobkov z infikovaného zvierat'a.

Dlhodobé následky KE môžu byť rôzneho charakteru (bolesti hlavy, únava, porucha pamäti, koncentrácie, ochrnutie). Ochorenie môže v rizikových prípadoch skončiť úmrtím. Tak ako pri každom ochorení, aj v tomto prípade závisí priebeh ochorenia od imunity jednotlivca.

Vlani sme zaznamenali najvyšší výskyt prípadov kliešťovej encefalitídy na Slovensku za posledných 60 rokov. Počet prípadov presiahol číslo 200, ktoré bolo naposledy prekročené v roku 1960. Rastúci trend počtu prípadov kliešťovej encefalitídy súvisí pravdepodobne s klimatickými zmenami. Kliešte nemajú rady sucho a horúco, preto sa posúvajú smerom na sever a do vyšších nadmorských výšok.

V minulosti dlhodobo vykazovali najvyššiu chorobnosť kliešťovej encefalitídy oblasti Považia a Trenčiansky kraj. Od roku 2015 je najvyššia chorobnosť kliešťovej encefalitídy hlásená v Banskobystrickom a Žilinskom kraji. V roku 2022 oba kraje pokryli dve tretiny celkového počtu

prípadov kliešťovej encefalitídy na Slovensku (33 % prípadov - Banskobystrický kraj, 32 % prípadov - Žilinský kraj). Endemické oblasti kliešťovej encefalitídy [nájdete tu](#).

Pred kliešťovou encefalitídou chráni očkovanie.

Pre koho má očkovanie proti KE najväčší význam?

Očkovanie proti kliešťovej encefalitíde má vysokú účinnosť a je vhodné vo veku od 1 roka pre všetkých, ktorí:

- [žijú v oblastiach, kde sa kliešťová encefalitída vyskytuje](#),
- navštevujú krajiny s endemickým výskytom KE,
- trávajú väčšie množstvo času v prírode, resp. rekreačne navštevujú oblasti s očakávaným výskytom kliešťov (turisti, cyklisti, rybári, hubári, chatári, kosci,...),
- konzumujú nepasterizované mlieko či mliečne výrobky (najmä ovčieho a kozieho pôvodu).

[Lekár môže rozhodnúť o potrebe očkovania](#) u osôb, ktoré majú v rámci profesie zvýšené nebezpečenstvo nákazy. Ide o:

- zamestnancov lesného a vodného hospodárstva, vrátane žiakov a študentov lesníckych učilíšť a škôl,
- poľnohospodárskych zamestnancov,
- zememeračov,
- geológov,
- značkárov turistických chodníkov,
- zamestnancov horských chát a lanoviek,
- zamestnancov rekreačných zariadení,
- príslušníkov Policajného zboru a colníkov,
- profesionálnych vojakov a vojakov v zálohe povolaných na výkon mimoriadnej služby,
- zamestnancov, ktorí vykonávajú práce spojené s prevádzkou a údržbou železničných dráh.

[Očkovanie je povinné](#) pre laboratórnych pracovníkov, ktorí môžu byť vystavení vírusu KE.

Praktické informácie o očkovaní proti KE

- Základné očkovanie pozostáva z podania troch očkovacích látok, prvú dávku je najvhodnejšie aplikovať v zimných mesiacoch – v januári alebo vo februári. Druhá dávka sa podáva jeden až tri mesiace po prvej, tretia päť až dvanásť mesiacov po druhej.
- Existuje aj skrátená schéma, kedy sa druhá dávka podáva už dva týždne po prvej. Pred ochorením môžu čiastočne chrániť prvé dve dávky.
- Kompletné očkovanie (tri dávky očkovacej látky) chráni minimálne tri roky, po troch až piatich rokoch (v závislosti od veku) sa odporúča preočkovanie jednou dávkou očkovacej látky. Protilátky sa vytvoria o desať až štrnásť dní po podaní druhej dávky.
- Zdravotné poisťovne v súčasnosti ponúkajú príspevok na odporúčané očkovanie proti kliešťovej encefalitíde - dostupnosť a konkrétne podmienky získania príspevku si overte u svojej poisťovne.

Ďalšie informácie o očkovaní a spomínaných ochoreniach:

Od 23. do 29. apríla 2023 trvá Európsky imunizačný týždeň. Cieľom každoročnej kampane, ktorú vyhlasuje Regionálny úrad pre Európu Svetovej zdravotníckej organizácie, je zdôrazniť potrebu dať sa zaočkovať v dostatočnom predstihu ešte predtým, ako sa vyskytneme v rizikovom prostredí, v ktorom môžeme byť vystavení rôznym infekčným ochoreniam. Včasné očkovanie je účinný prostriedok, vďaka ktorému môžeme predísť závažným infekčným ochoreniam alebo ich komplikáciám.

- Webová stránka www.ockovaniechrani.sk
- Brožúra [Chráňte svoje deti očkovaním](#)
- Leták [Poznajte príznaky meningokokových ochorení](#)
- Tlačová správa ÚVZ SR [Základné očkovanie proti osýpkam kleslo pod hranicu kolektívnej imunity](#)
- Webová stránka [WHO Europe - European Immunization Week](#)

Webová stránka [ECDC - European Immunization Week 2023](#)

**Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky
a regionálne úrady verejného zdravotníctva v SR**